

સુધરેલી રીત મુજબ  
વર્નાક્યુલર ટેકસ્ટ બુક્સ રીવિઝન કમીટીએ  
૦૦૦ તૈયાર કરેલી ૦૦૦

## પહેલી ચોપડીના અર્થ.

જેની અદર અર્થ, કવિતાની સમજૂતી, પાઠનો  
સાર, પાઠવાર અથવા શબ્દો તથા જોડાકાર,  
ફિલ વગેરે.

રચનાર—એસ. સી. ડી. શાહ. એન્ડ કો.

રચનારનું ડેકાણું—શાહપોર-સુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તા—C. M. Shah

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ડેકાણું—શાહપોર-સુરત.

આ પુસ્તક મને ૧૯૬૭ના ૨૫મા આક્ટ મુજબ ૨૦૦૨ કરાવ્યું છે

ગ્રાપનાર—રઘુભાઈ લલ્લુભાઈ દેશાઈ.

ગ્રાપનાનું ડેકાણું શ્રી 'વ્યનાવિલ' પ્રિ પ્રેસ, મરાઠપુરી ભાગ ૧ નુરત

સવન ૧૯૮૦ ] કિંમત રૂ. ૦-૨-૬. [સને ૧૯૨૪

૨૧૬૧૮

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય  
ગુજરાતી કોપીરાઈટ સંગ્રહ  
૧૧૬૧૮

# ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ ]

અનુક્રમાંક ૧૧૬૧૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ પહેલો મોક્ષગીત ૨૫

વિષય મધ્યક. ૮૪૪ ડ-૨૫૫

મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. લ્હા.

# પહેલી ચોપડીના અર્થ.

પાઠ ૧.	ડાથી સાફ કરે	જમવાનુ=ખાવાનુ
દિવાળી=વરસનો ડેવો	ધોળ છે=ચોપડે છે,	લુગડા=કપડા
દિવસ, આસો વદ	ખટે છે	ધરેણા=રાગીના, જીલુસો
અમાસ	સળેરી=ધારી	દાડખાનુ=આલસખાનુ
અક્ષર=હરફ હરફ	ધુપરા=ધુવરાના આકા	ફાંડે છે=સળગાવે છે
નિશાળ=ભણવાનુ કેકાણુ	રતો ધઉનો ખનાવેલો	સા=મધા
ખન=છુટ્ટી	પદાર્થ	ગીત=રાગથી ગાતુ તે
છોડી=છે કરી	સાથીઆ=ચુનાની ફાંક	ધરધર=પરેપેર
પાછી વળી=ફગી	વગેગેના કાઢેલા ચિત્ર	ફટાકડા=ફટાકા
ભેગી=સાથે, એકડી	આમણામા=મારણા	હરખાય=ખુશી આપ
લીપેયુ પે=ઢાણુ મટે	આગળ	

**સમજુતી**—દિવાળીના દહાડામા વેગેથેર દીવા સળગે છે, અને ફટાકા ફડાફડ કરે છે, તેથી છોકરાઓ ધણા ખુશ થાય છે

પાઠ ૨.	રતિ=સુરજ, સૂર્ય	જુમેરાત=ગુરુવારની
વાર=દિવસ	દેવળ=દહેરૂ	રાત
વિષે=માખત	ઢેડે=પાછી	પાછે=ફરીને, ખીજવાર
કચેરી=કારટ	મુસલમાન=મુસનમાની	અડવાડીકિ=સાત દિવસ
અધ રહે છે=રમ પડે છે	ધર્મ માનનાર	

**સમજુતી**—પહેલો રવિવાર, બીજો સોમવાર, ત્રીજો મંગળવાર, ચોથો બુધવાર, પાંચમો ગુરુવાર, પછી ઈદ્દ શુક્રવાર આવે છે (૧) સાતમો

## ૨ ] પહેલી ચોપડીનો “ ડિક્શન શિક્ષક ” અઢી આના

વાર શનિ છે તે ઝેલો વાર ગણાય છે, એવી રીતે સાત દહાડાનું એક અઠવાડીઉં થાય છે (૨)

પાઠ ૩.	ગામ=જ્યા થોડા ફળી	પહેલા
ફરની=ચારે બાજુએ,	આ અને ધર હોય તે	તમામ=મધા, સધળા
આસપાસ	નકશો=ગામ કે દેશનો	દો=આપો
નાડ=કાટાનો કે નારનો	ચિત્રેલો નમુનો	માન=આમર
અનાવેલો આતરો	ચિત્રો=છમીઓ	ગુરુ=મહેતાજી, માસ્તર
ફરવાજો=મોટું આરણ્ય	ટાગેલા=જટકાવેના	સમા=જેરા, બરાબર
માહે=અદર	ધોડી=પાટીઉં મકવાની	માન=સમજણ, અકલ
નવઝાડ=ફૂલ થાય તેવા	ખેઠક	તજવુ=છોડી દેવુ, કાઢી
છોડ	કસરત=મહેનત કરી	નાખવુ
વેશ=વેલો, બોયપર	શરીરને મજબુત	અગ=શરીર
પથરાતો છોડ	અનાવવુ તે	હળીમળી=સપીને
ચોકડું=ચારે બાજુથી	માટી=મટાડી	સગ=સોમત, દોગતી
જડી લીધેલુ લાકડાનું	મળની=સારી	ચોડી=લગાડી
ધર	અહીં=આ ઠેકાણે	ચિત્ત=મન
વાવટા=નિશાન, ધ્વજ	રોજ=હમેશા	શિક્ષા=શિખામણ બોધ
મોમરી=ધટ વગાડવાની	પાઠ ૪.	ફડી=સારી
લાકડાની હથોડી	નિશાળઆને બોધ.	રીત=ચાલ
મહેતાજી=માસ્તર, ગુરુજી	પ્રથમ=પરમેશ્વર	પેર=રીત, પેડે
ખેડ=ખેલવાની જગા	નિત્ય=રોજ, હમેશા	નીસરી=નીકળી
કલાકની સીમી=કલાક	નિત=રોજ, હમેશા	પાંસડ=સીધું, રખડયા
ગણવાનું સાધન	પરોઢીએ=સુરજ ઊગતા	વગર

**સમજૂતી**—હમેશા સુરજ ભગતા પહેલાં જીંડવું અને પરમેશ્વરનું નામ ફેવું, પછી દાતણપાણી કરી લઈ નહાઈને બધા પક તૈયાર કરવા (૧) માયાપ કહે તેમ કરો, અને વડીલની સાથે વિવેકથી ચાલો; મહેતાજીને બાપ જોવા ગણો, તેથી સારી સમજણ મળશે (૨) કદી જીંડું બોલવું નહિ, અને શરીરમાથી મુન્તાઈ વાઢી નાખવી (મતલબ કે કામ હોંસથી કરવું અને વાર લગાડી નહિ) બધા સાથે સખીને ચાલવું, અને સારી સોયત રાખવી (૩)

રોજ નિશાળે જવું અને મન લગાડીને ભણવું, મહેતાજીની શિખામણ માનવી અને સારી ચાલ ચાલવી (૧) ભણતી વખતે મન રમતમા ગમ્મતું નહિ એ તમે સારી પેઠે સમજો નિશાળેથી છુટ્યા પછી સીધા વેર જવું (મતલબ કે રસ્તામા રમ્મતું નહિ) (૨)

પાઠ ૫.	ડીને તથા માથે ઓ	અડાય=અડકાય
વોતલી=વોતડી, વોતડી	ઢવાનું ત્રણ ગમ્મતું	ફેલો=ગુમકું, ચાદું
અગરખી=ડગલી	લુગડું	ખસ=ઝીણી ફેલ્લી,
જોડીઓ=નાના છુટ,	પાઠ ૬.	ખુમ્લી
ખાસડીઓ	ચોકખાઈ=સફાઈ,	ધોવડાવવા=સાફ કરાવવાં
દરજી=લુગડા શીનનાર	સુધડતાઈ	ડાવા=ટપકા
સુરવાલ=સાકડા પાયચા	ચોકખા=સાફ	વાડો=વરની પાછળની
નો લેલો	મેલા=મદા, મેલવાળા	ખુની જમા
ફળાઉ=મહેરડો	ખરાબર=સારી રીતે	મદવાડ=ગોળવાડ
કાટ=ડગચો	ડીલ=શરીર	નાથ=ધણી
ધાધરી=નાનો ચાણીઓ	મદી=ખરાબ, ગોજી	માંદા=આળસી
ઓઢણી=છોકરીઓને		કવિતા=માયન

## ૪ ] ત્રીજી ચોપડીનો “ ડિક્શનરી શિક્ષક ” ત્રણ આના

મુખડુ=મો  
દીલ=મન

જગનનાથ=જગતના ધણી, પરમેશ્વર

**સમજૂતી**—મારો ઝોટલો સાફ છે, અને મારા ધરનો ચોક પશુ સાફ છે મારા લુગડા સાફ જોઈને જવા લોક મને ચોકખો કહે છે (૧) મારું મો સાફ છે, અને મારા હાથ પગ ચોકખા છે, મારા ઝોડખા ( પાપ વગરના ) મનમા પરમેશ્વર ધિરાજે છે (૨)

પાઠ ૭.	કામ=માપનો લાઇ	બનેવી=બેનનો વર
વરસાદ=સાલગીરી,	કાકી=કાકાની વહુ	સાળો=નહુનો લાઇ
જન્મ દિવસ	લત્રાજો=સાઇનો છોકરો	સાળી=વત્ની બેન
ભાગ્ય=પસદ પડ્યા,	મામે=માનો લાઇ,	ઝોરમાન=માપ એક ને
રસદ લાગ્યા	બાપનો સાળો	મ જુદી જુદી હોય
જટ=જલદી	મામી=મામાની વહુ	તે, સાવડી
ભાણો=બેનનો છોકરો,	ભાણેજ=બેનનો છોકરો,	સાવડી=ઝોરમાઇ
ભાણેજ	ભાણો	મા એક અને બાપ
કઠી=ઠાઠમા ચલાનો	ફાઇ=માપની બેન	જુદા જુદા હોય તે
લોટ, આદુ, મરચા હાગદર	પુઓ=ફાઇનો વર	દૂવલાઈ કહુવાય.
નાખી ફકાજેવી તે	માસી=માની બેન	જમાઇ=ઢોકરીનો વર
હાથ પશુ અડાડયો નહિ=	મામો=માસીનો વર	વહુના મામાપ=ઢોકરાના
જરા પશુ ખાધું નહિ	પીનરાઇ=કાકાનાં છોકરા	સાસુ સસરા
બીડા=પ નમા ચુનો	મેળાઇ=મામાના છોકરા	વરના મામાપ=ઢોકરીના
કાથે, રોપરી વગેરે	મસિઆઇ=માસીના	સાસુ સસરા
મુખી મનાવેલી પટ્ટીએ	છોકરા	છોકરો કે ઢોકરીના
પાઠ ૮.	ફાઇઆન=ફાઇના છોકરા	સસરા એક બીજાને

વેવાઈ કહે છે.	બાથ બીડે=બે હાથ	તે વાર=ને વખતે
છાકરો કે છાકરોની	પહોળા કરી જાતી	ઉધાડવા=ઉધ લાવવા
સાસુ એક બીજને	સાથ દબાવે	હાલો=ઉંચ લાવવાનું
વેવાણુ કહે છે.	પ પાળીને=હાથ ફેરવીને	ગીન
પાઠ ૯.	મુખ=મોઢું	પેટ ભરીને=ધરાધને
મા સબધી કવિતા	દુખડા=દુ ખો	માડી=મા
સર્વ=મધા	મીઠા=સારા	નવ=નહિ
જોઈ=દેખી	કલોલ=મગ્ન, આન દના	સૌથી=મધા કરતા
હરખાઈ=ખુશ થાઉં	શબ્દો	હેત=વહાલ, પ્યાર
આપે=દબાવે	ખાવુ=ખાવાનું	અપાર=ધણુ ન
સાથ=સાથે	મારી જાત=મારૂં શરીર	આભાર=પાડ, ઉપકાર
બોકી=મચ્છી, ચુ મન	લગાર=જરા	

સમજાવતી—માને જોઈને બહુ ખુશ થાઉ છું, અને દોડતો દોડતો તેની સામે જાઉ છું મા મને લઈને જાતી સાથે દબાવે છે, અચ્છી કરીને બે હાથ પહોળા કરીને દબાવે છે (૧) ખોળામાં લઈને મને ધવરાવે છે, અને શરીરપર હાથ ફેરવીને ખુશ થાય છે, મારૂં મોઢું જોઈને (મને જોઈને) હરખાય છે અને પોતાના બધા દુ ખો ભૂલી જાય છે (૨) પખી આનંદથી બોલતા હોય નેના જેવા મારા બોલ મીઠા લાગે છે, મા મને મારૂં સાડ ખાવાનું આપે છે, અને મારા શરીરની સલામત રાખે છે (૩) મને જરા રડતો જાણીને તે વખતે મજાસાતી દોડી આવે છે, જો હું હસું અને રમું તો તું બહુ ખુશ થાય છે, અને ઉધાડવાને માટે તું હાલરડા ગાય છે (૪) જો હું માદો પડું તો તું એસડ પાચ છે, અને તું (માડી) પણ પેટ ભરીને ખાતી નથી, બધા કરતા તારૂં



૬ ] પાચમી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના

હેન ધણુ જ છે, માટે હું તારો ધણો પાડ માનુ છું (પ)

પાઠ ૧૦.  
મોટા=મોટી ઉમરના,  
વડીલ  
પ્રમાણુ=રીતે  
પૂકે=પાછળ  
આવાજુ=આપાજી  
વખાણુ=સાર કહેવું તે  
માન=આવકાર

પાઠ ૧૧.  
ઉજણી=મીઠાપાની  
બુખ્ખે=બે બે  
કયા=કયે ઠંકાણે  
આશોપાલવ=એક જ  
તનુ જાડ (એના પા  
દડાના તોરણુ બને છે)  
વિના=વગર  
ઘોઆ=ડાગર પલાળી  
સોડી ખાડીને બનાવેલા તે  
ધાણી=જીવાર, મકાઈ,  
વગેરેના દાણાને સોડી  
બનાવે તે  
વધારેલા=વધાર દીધેલા

ખારેકી=ખારેક જેવા  
દળ=લોટને સોડી તેમા  
ધી ખાડ વગેરે નાખી  
બનાવેલુ તે  
દાદી મા=માપની કે  
માની મા  
રાદેરી=રાદેર થતા  
શેતર જી=જાડ સુતરાઉ  
મિઠાનુ  
પાચરણુ=મિઠાનુ  
હાર=ઓળ  
શાક=દુધી, વેગણુ, પાપડી  
વિગેરે  
ચટણી=આદુ, મરચા,  
કે ચમીર, મીઠું વિગેરે  
છુદીને બનાવેલી તે  
ખૂન=ધણા  
મગ્ગ=રમુજ, ગમત  
પાઠ ૧૨.  
પગડી=પાજી  
સરવ=હાર જીત  
થોભો=ઉભા રહે

જીથો=કાળો  
સહ=નહાણુ ચલાવના  
માટે પવન ભરાવવા  
સાર ખાધેલુ લુગડુ  
ચાલ=ગીતલાત  
મુદર=સારી  
હોડી=સહવાળો મોટો  
મજબો  
રમત=ગમત, ખેલ  
તાપ=નડકો ગરમી  
પણુ=પેલે ઠંકાણે  
એકઠા=બેગા  
તરફ=માણુ  
તળાવ=જેની ચારે  
બાજુએ જમીન અને  
વચમા પાણી હોય તે  
સહેલ=મજા, મોજ, ગમત  
પાઠ ૧૩.  
ખડ=ઝેરીની કાચળીના  
કપડાનો કસથી રેન્ને  
કાચળી=મૈરાનુ કપડુ  
પનામ=સરપાવ

પરીક્ષા=તપાસણી	પાળ=કારણ, કાગ, કાઠો	સભાળી=સાચવી
છાતી=મુખી, ચૂપ	ફેકા ફેકી=નાખા નાખી	તુકસાન=મગાડ
ફો=તાર	ધડાધડ=ધખોધમ	કદી=કોઈ વખત
મગર કરી=જોઇ	માયા જઇએ છીએ=	ખેલતાં=રમતા
ગાલી=શાણી, સમજણી	દુખી થઇએ છીએ	હાણુ=તુકસાન
પાઠ ૧૪.	ખરી=સાચી	ભારી=ધણુ
દેડગાં=પાણીમા તથા	પ્રાણી=જીવ	
જમીન પર રહેનારા	ઇજા=દુખ, તુકસાન	
ચોપગાં પ્રાણી		

**સમજૂતી**—રમત ગમત કરતા, કોઇ વખત પણ કોઇને તુકસાન કરવું નહિ, નહારી રીતે રમતા ધણુ તુકસાન થાય છે

પાઠ ૧૫.	સોળ=જાતાનીનિશાની,	બધ કર=મીચ
દયા=મહેરબાની, રહેમ	લાડીના મારથી ને	ખાકીના=ખીજા
ખીજા=વઢયા	લીસોટા પડે છે તે	વામો=પીઠ, ખરડો
તળે=નીચે	યાદ=ફેમ	વારા ફરતી=એક પછી એક
છુદાય=ચગદાય, કચડાય	બૂલી=નીસરી	દીવારેન=આખ બધ
ફાફા=ખોટી મહેનત	ગગન=શકિત	કરવી તે
ઠાર=ગાય, બેસ, જળદ	ઉપરાત=વધારે	સમજીએ=જાણ્યુ
વગેરે/લાસ ખાનાના પશુ	પાઠ ૧૬.	સેળબેગ=એકઠો
કામના=ખપના	એનથેન=રમતનું નામ છે	હોશિયાર=ચાલાક
સભાળ=મરદાસ	છુટો=મધન વગરનો	પારખી=ઝોળખી
વખતસર=મરામર વખતે	દાવ=નારો	સતાવા=છુપાવા
સાફ=ચોકખી	પહેલા=અગાઉ	અડશો=અડકશો
નીરવાનું=નાખવાનું	જણુ=ઠોકરો	

૮] બીજા ધ્વન્યનો “ મુખ્યઅશ્લિત શિક્ષક ” જે આવા

બચી બચે=વારોઆવશે	જીકું=ખોટું	અમથી=ખોટી, જીકી
નહિ	હેત=માયા, ખાર	ધ જો=દોડી આવજો
સાબો વખત=ધણીવાર	વખાણ્યો=પસદ કર્યો	આસપાસ=આજુબાજુ
ઓળખ=પારખ	દેખે=જુએ	શરમાઈ=વજવાઈ
સાખાજી=ધન્ય	કાપે=કાપ મૂકે	ખોટું=ખરાબ, મીઠું
બસ=ધણું	કાપ=ચીરો	સાચી=ખરી
સાર—આ રમતથી	ગભરાયો=અકળાયો	રોવા=ડરવા
લાગવાની ધંદિય, ધાર	સાચાખોલુ=ખરખોલનાર	છેતર્યા=ફગ્યા
જી શકિત વગેરે	પાઠ ૧૮.	વા રે=મદદે
શકિત કેળવાય છે	વાવ=ફાડી ખાનાર ચટા	નારે ધાયા=મદદે દોડી
પાઠ ૧૭.	પટા વાળુ પ્રાણી	આખ્યા
સાચ=સાચુ, સાચીવાત	મરકરી=મગક	સપડાય=ફસાય
ગમ્યો=પસદ પડ્યો	પરતાયા=દીલગીર થયા	જીકાણુ=ખોટાર, જીકું
દેસાઈ=જાગીદાર	બચા=કેળયા	આખરે=છેવટ
છૈયા=છોકરા	સીમ=ખેતર	જન=માણસ
ગાળ=ખરાબ શબ્દ		

સમજીતી—જે માણસ બીજા માણસની મગક કરે છે, તે માણસ પહેલા કે પછી કસાય છે, ખોટાર જલ્દી જણાઈ આવે છે, અને આખરે તે જીકો માણસ દીલગીર થાય છે

પાઠ ૧૯.	બચાવે=ઉગારે	અનન=અનાજ
જીકિત=કળ, યુદ્ધ	આધુ=દૂર	લિખારી=જેની પાસે
પોકે પોક મૂકી=મેટે	એકેક=દરેકને	ખાવા પીવતું ન હોય
સાદે ઘાંટા પડી	કણુલ કરી=માની	તે, જીખ માગનાર
અત્યા=કોઈનેનામ દીધા	પાઠ ૨૦.	લગન=છત્રવરના ગુણ
ખેલવવું તે	મરિય=પૈસા વચરનો	ગાવા તે

પુસ=પુરતા, બેઈના તેટલા	ભલુ=સાર, કલ્યાણ પાઠ ૨૧.	ઉપયોગી=ખપની, જરૂરી
આધળો=જેને બે આખે દેખાય નહિ તે	પરમેશ્વરના ગુણનું ગાયન.	હવા=પવન દામ=પૈસા
બીખ=માગી ખાવું તે પગે અપગ=પગે ખોડ વાળે, લુલો, લગડો	ચદ્ર=ચાંદો વીસર=ભવું	દીએ છે=આપે છે પાળે=પોષણ કરે
અપગ=લુલો, લગડો, આધળો, બહેરો, ખોડવાળો	પ્રભુ નામ=પરમેશ્વરનું નામ	દેના=આપવા સરખવી=પેદા કરી
દયા=મહેરબાની ભગવાન=પરમેશ્વર	અગણિત=ગણાય નહિ એટલા	સૌ=મધે દામ=ટેકાણે
	ઉઝસ=અજવાળું કામ=માટે	પાન=પાદડા મેવક=દાસ

**સમગ્રાંતી**—ભગવાનનું ભજન બૂલીશ નહિ, હું કદી પણ  
ભગવાનનું ભજન બૂલીશ નહિ પરમેશ્વરે અજવાળાને માટે ચદ્રમાં  
સુરજ અને ગણાય નહિ એટલા નારા બનાવ્યા છે હું કદી પણ (૧)  
ધણી જરૂરી જે હવા તે તે આપી છે તેના કંઈ પૈસા ખેસતા નથી.  
હું કદી પણ (૨) તું વરસાદ વડે અનાજ આપે છે અને બધા  
જીવોનું પોષણ કરે છે હું કદી પણ (૩) દૂધ, દહીં આપવાને માટે  
તે બધે ટેકાણે ગય અને ભેસને પેદા કરી છે, હું કદી પણ (૪)  
તે ઝાડ, પાદડા, ફૂલ, ફળ, આખો, ગુલાબ, બદામ વગેરે બનાવ્યા છે,  
હું કદી પણ (૫) તમે મહેરબાની કરી મને ધણી વિદ્યા, સુખ અને  
હિંમત આપો હું કદી પણ ભગવાનનું ભજન બૂલીશ નહિ (૬)

પાઠ ૨૨. | સરદાર=ઉપરી | ગ્વાનું=ઉંચા આવતા

વિચાર	ઉદરીઉ=ઉદર પકડવાનું	છોલાય=ધસાય, સોરાય
જ મલમા=નનમા	પીંજરૂ	વળગીને=માઝીને
હમણી=હરણની માદા	ભોગજોગે=એકાએક	ચટકા=ડ ખ
રૂપાળુ=શોભિતું	પાર=છેડો	ભોય=જમીન
ઉપાડી=ઉચકી	વલે=હાલ દશા	પછાડી=અકાળી
એકદમ=નરત	સાર=આળકોએ મોટા	વાસ=પીમળ
છતગ=કાળ, કુદકો	ની શિખામણુ માનની	પછાડ =તરફડીઆ
દેવતાધ=દેવના જેવો	પાઠ રજ.	અ તે=આખરે, છેવટે
પુરુષ=માણુસ	કાઠા=કિનારા	જોરાવર=જખરી
પાઠ ર૩.	પોલ-પોલ્લણુ	જીવ લીપો=મારી નાખ્યો
ઉદરીડી=ઉદરનું અચ્ચુ	દર=કાણુ, સાપ, ઉદર	ઝાઝા=વણુ
રસાડું=રસાધ કરવાની	મ કોડા, કીડી વગેરેને	નમળા=જોરે વગરના
જગા, રાધણી	રહેવાનું ઘર	વેર=અદાવત
ભરાધ=સતાધ	ઝેરો=ઝેરવાળો	નાગ=ફેણુવાળો સાપ
ભાત=આફેલા ચોખા	પખી=પાખવાળા જના	પ્રાણુ=જીવ
ખાવ'નું=ખોરાક	વર, (ચકલી, પોપટ	સાર-કોઇને હલડુ
સારા=ભલા	કાગડા વગેરે પખી	ગણી તિરરકાર કરવો નહિ
ઉપલા=ઉપરના	કે પક્ષી કહેવાય )	તેમજ પોતાની શક્તિ
ખાકુ=કાણુ	કુકાડા=કૂં કૂં અનાજ	વધારે છે એમ ધારી
પોળી=ખેપડવાળી રોટલી	કરવો તે	અહ કાર કરવો નહિ
મન=મરજી, ઇચ્છા	ફેણુ=સાપની પહોળી	
મણુ=ખામી, ખોડ	કરેલી ગરદન	

સમજીતી—જોર વગરના પણ ધણા માણુસ સાથે કોઇ પણ

દિવસ વેર કરવું નહિ, જીઓ કે આ રીતે ધણી કાઠીઓએ મળીને મોટા સાપને પણ મારી નાખ્યો.

પાઠ ૨૫	મનમુખો=ચિચાર	બાળની=પુરી કરી
માઆપની ચાકરી	માતપિતા=માઆપ	મેર=મહેરબાની, દયા
લુલા=ન ગડા	તે વાગે=તે વખતે	લીલાનહેર=મજા, બંધી
સેવા=ચાકરી	ધન ધન=નાહ વાહ	વાતે સુખી
અમાપ=ધણી	સારા=ચાકરી કરે એના	સાર-જે છોકરા
કુ' =કહે	ધન=પૈસા	મામાપ તરફ પોતાની
તીરથ=જાત્રા	જેવારે=જે વખતે, જ્યારે	ફરજ બળવે છે, તેને
પારખી=ખણી	આશીશ=ભલુ થજો	રમન ગમત અને
કાવડ=વાસને બે છેડે	એમ કહેવું તે	સુખજ મળે છે
શીકાબાધી બનાવેલું તે	ફરજ=પોતે કરનાનું કામ	

**સમજાવી—**માધવના મામાપ ધરડા, લુના, આધળા અને ગરીબ હતા તેઓની માધવ ધણીજ ચાકરી કરતો હતો (૧) માધવને એના મામાપે કહ્યું કે અમારા મનની વાત સાલજ, જે અમારી પાસે પૈસા અને આખો હોત તો જાત્રા કરવા જાત (૨) મામાપનું મન પારખી લઇને તેણે તેમને સુખી કરવાનું ધાયું જે હું કાવડમા બેસાડીને જાત્રા કરાવું તો એમનું હુ ખ મટે (૩) એવો વિચાર કરીને કાવડ બનાવી અને માઆપને બે બાજુએ તે વખતે બેસાડ્યા (૪) પછી આધે કાવડ ભેરવીને જાત્રા કરવા ગયો, માધવના આવા હેતુથી બધાને નવાઇ લાગી (૫) એવા છોકરાને વાહ વાહ છે (શાબાશ છે) અને માઆપને પણ ધન્ય છે, જે છોકરા સારા હોય તો કદ દુ ખ રહે નહિ. (૬) બધી જાત્રા કરાવીને જ્યારે તે ઘેર ગયો ત્યારે

માયાપ ખુશ થયા, અને ધણાજ આશીર્વાદ દીધા (૭) છોકરાએ પોતાની ફરજ મળતી (પોતાને જે કામ કરવાનું હતું તે કયું) તેથી પરમેશ્વરે મહેગ્યાની કરી જે માયાપને સુખ આપે, તેને બધી વાતે સુખ થાય (૮)

પાઠ ૨૬

ચતુરાધ=હોશિયારી

કુળે=ભોટવો

આમનેમ=આજીમાજી

ફાફા=ખોટી મહેનત

ઉપાય=પ્રલાજ

સજી આગ્યો=જડ્યો

પાછી=ખીજવાર, ફરીને

મટાટી=દૂર કરી

નાચતો=કૂ તો

હુપાધ=સંતાધ

કાજે=માટે, સાર

કકર=કાકરા

ધીરજ=સજીરી

કંડલુ=અંતર

જવદી=થોડીવારમા

પાર મુકાય=પુર થાય

સાર-અઘડા અને

ધીરજથી જેવું કામ

થાય છે, તેવું ફાફા

મારવાથી થતું નથી

**સમજૂતી**—ભોટવામાનું ઉકુ પાણી ઉપર લાવવા માટે કાગડાએ કાકરા નાખ્યા તેથી પાણી ઉપર આગ્યું, તે આજ પીકું (૧) સજીરી ને ડહાપણથી અંતર કામ હોય છે, તે થોડી વારમા પુર થાય છે; માટે ભલે તમે મધા કરી જીઓ (૨)

પાઠ ૨૭

કાપણી=અનાજ, ધાસ

વગેરે કાપવાનું કામ

આથમના=આથમી જતા

વદાધ=કપાધ

દાદાજી=માપના બાપ,

માના બાપ

સાદ=અરાજ

મલકાની=હસવા જેવુંકરી

મેગ=દીકરા

બાથમા=મે હાથની

વચમા

બચ્ચી=ખોટી, ચુ મન

ભાથુ=ખાવાનું

તાજી=કામ કરવાની

શક્તિવાળા

ઉતો=ગરમ

માખણુ=દહીને વલો-

વવાથી જાણના ઉપર

જે ધોળો ને હલકો

ચીકણો પદાર્થ તરી

આવે છે તે, મસકે

વતાક=વેગળ

દહાડીઆ=રોજથી

મળુરી કરનારા  
 બાણ=સુરજ  
 બાણ બૂડે=સુરજ  
 આમમે  
 દાતરડુ=અનાજ ધાસ  
 વગેરે કાપવાનું લોહનું  
 વાકું હથિયાર  
 ચાસ=ખેતરમાં હળે  
 કરી પડેલા આડા  
 ઉભા લીસોટા  
 ચચાર=ચાર ચાર  
 દહાડો આથમે=સાગે  
 સાર-ખેડુનો ખો  
 ચક સાદો છે, પણ  
 તેઓ મહેનત હોવાથી  
 ધણા મજબુત હોય  
 છે, માટે આપણે  
 મહેનત કરવી  
 પાઠ ૨૮  
 ખળા=ખળીઓ  
 પાથરા=કાપીને ભોથપર  
 નાખેલા છોડ  
 ખળી=કણસલામાંથી

દાણા છુટા પાડવા  
 માટે લીપી એ કખી  
 કરેલી જગ્યા  
 બોર=દમલો  
 દાલગ્યો=ખાલી કીધો  
 દાલરાને=બળદની હારને  
 પગર=કણસલામાંથી  
 દાણો છુટા પાડવા માટે  
 નેનાપર ઢોરેને ચલાવે  
 છે તે  
 પટલાણી=પટેલની મૈરી  
 ઉપણી=ઝાટકી  
 કુવળ=વડિતું ધાસ  
 કારભાર=કામકાજ  
 હરખ=ખાનદ, ખુશાલી  
 હરખ માતો ન હોય  
 ધણીજ ખુશી થતી હતી  
 હોમીવી=કેમ ગી  
 પગર ફેરવતી હતી=  
 બળદને ફેરવી તેના પગ  
 વડે ઉખી કચરાવતી હતી

દાલર=ઉંમીમાંથી થઈ  
 અને છોડા છુટા પાડવા  
 માટે તેના દમલા પર  
 મળદને હારખ ધબોડી  
 ફેરવવામાં આવે છે તે  
 પાઠ ૨૯.  
 ખેતરમાં કણસલા,  
 ધાસ વગેરે કાપ-  
 વાનું કામ.  
 કાપણી=કાપનાનું કામ  
 આમ=આ તરફ  
 ઉમગે=હોસથી  
 મારમાસ=એક વરસ  
 માસ=મહીનો  
 પીરસીને=મૂકીને  
 સપે=એક બીજા સાથે  
 સ્નાય=હમેશ [મળીને  
 ઉમરાયો=વણો થયો  
 સુદગ=સારો  
 દાલ=પાક  
 લમ્પએ=છોડપરથી લઈ  
 લઈએ  
 ખત ધરીને=કાળજી  
 રાખીને



કા=શા માટે	અનાજ છુટું પાડવાની	પુળીઓ
કુડા=જીવાર, બાજરીના	જગા, મોટી ખળી	આસપાસ=આજુબાજુ
કણસલા	હેયે=મનમા, હૈયામા	વાળુ=રાતનુ જ મવાનુ
આમ=આવી રીતે	લણુણી=લણવાનુ કામ	હામ=હિ મત
ખળા=કણસલામાથી	કાળી=માચકા, નાની	

**સમજીતી**—હે માળકા ૧મે બધા આમ આવો. આપણે હોસથી કાપણીનુ કામ કરીએ જીઓ જીઓ પેલી વાદળીઓ વરમી જાય છે, એ માર મહીતાનુ અનાજ આપે છે ને હમેશા એક બીજાની સાથેજ રહે છે હે માળકા ૦ (૧) ખેતરમા કૃષિ સારો થણો પાક થયો છે ' ચાલો આપણે ડાળજી રાખીને કાપી લઈએ, તુ કરવા કાલ કરીએ ? (વાર લગાડીએ ?) હે બાળકા ૦ (૨) હાથમા દાતરડુ વાંડુ લઈને આ પ્રમાણે કણસલા કાપો, અને તેને ખળીમા લઈને ઢગલો કે તા મનમા દિ મન રાખો હે બાળકા ૦ (૩) અનાજ લણવાનુ કામ પુર થયુ હને બધાએ આ બાજુએ ઘસ કાપો, અને ઘસના ચરચાર બાચકા લઈને બધાએ આ બાજુએ મૂકા હે બાળકા ૦ (૪) આપણે પૂજા બાધીને ગાડામા નાખી કામ પુર કરીએ, પછી ઘેર જઈને વાળુ કરીને બધાએ પરમેશ્વરનુ ભજન કરીએ હે બાળકા (૫)

<b>પાઠ ૩૦.</b>	તૈયાર=કણસલાથી ભરેલા	ઉપણીએ=ઝાટકીએ
ખળા=કણસલામાથી	અનાજ=દાણા	કુસા=ફેતરા, છોડા
અનાજ છુટું પાડવાની	છુટું=જીડું	કાથળા=ગુણા
જગા, ખળીઓ	સરસ=સારા	સાથ=સાથે
આ વાર=આ વખત	પિલાય=કચડાય	હાથોહાથ=એકબી જાની
દીસે=દેખાય	કણુ=અનાજના દાણા	મદદથી

ખેડુત=ખેની કરનાર | મહેનત=મજૂરી | ફળ=ફાયદો, લાભ

**સમજૂતી**—હે છોકરાઓ હમણા આમ આવો જુઓ ખળીઓ તૈયાર દેખાય છે, ચાલો આપણે આજ કુડામાં રહેલા અનાજના દાણા તરત છુટા પાડીએ (૧) જેમ બળદો ગોળ ફરતા હોય તેમ આપણે સૌ ફરીએ, જે કુડા સારી પેટે કચડાય તો તેમાથી અનાજના દાણા તરત છુટા પડે (૨) આવી રીતે બધું અનાજ આપણે ટોપલામાં ભરીએ અને પછી ઝાટકીએ, જુઓ ફેતરા બહી જાય છે, ને મધ્ય દાણા નીચે વેરાય છે (૩) આપણે સાથે કાચળાઓ લઈ તેમા આવી રીતે હાથોહાથ અનાજ ભરીએ, જે આપણે ખેડુતનું કામ કરીએ તો આપણને આજે મજૂરીનું ફળ મળે (૪)

પાઠ ૩૧.	અજનાળુ=ઉજાસ	તળાવ=પાણી ભરાય રહે
ચદ્રમા=ચાંદો	ઝાખો=તેજ વગરનો	તેવો મોટો ખાડો
મેદાન=ખુરી સપાટ	ઝગઝગે=ચળકે	નદી=મીઠા પાણીનો વ-
જમીન	પાઠ ૩૨. ભાગ ૧.	હેતો મોટો વહેજો
નીચે ઉતરી મયો હતો=	ઝોટલો=ધરને લગતો	પવન=વા, વાયરો
દેખાતો બધ થયો હતો	ચોતરો	પાઠ ૩૨. ભાગ ૨.
આથમે=દેખાતો બધ	કાઠ=માઈ, છુપાઈ	ચોલ્યા=અટક્યા
થાય	ફેરા=છાટા	ચોખ્ખી=સાફ
મપોર=ઢાંઢાના આર	જરૂર=ખપ, ઉપયોગ	ગામડા=નાનું ગામડું
વામતાનો વખત	પાલો=કુમળા પાંદડાનો	છોડી=મૂકી
રાત=સુરજ આથમ્યા	જથો	રેલો=પ્રવાહી પદાર્થનું
પછી તે પાછો ભગે	ખી=ખીયા	વહેવું તે
ત્યા મુધીનો વખત	પોચી=નરમ	રેલમરેમા=ચારે તરફ
	હમણા=હાલ, આ વખતે	

રેલા નીકળવા તે	ધેમરીઓ=ધેમરના	કારેનુ=એક જાનનુ
ખિચાર=ખાખરા	જેવો મીઠો	કેડવુ શાક
પછડાતા=અફળતા	પરસાદ=ખાવાનુ,	નેવલે=નેવાએ
તણાઈ=ખેચાઈ	જમવાનુ	

**સમજીની**—હે વગસાદ તુ આવ જેથી કરીને અમને ધેમરના જેનુ મીઠુ ખાવાનુ, ઉની ઉની રોટલી અને કારેવાનુ શાક મળે હે વગસાદ તુ ઘણો આવ, કે જેથી નેવામા પાણી આવે, અને નહારી છોકરીને દેડકા ખેચી જાય

<b>પાઠ ૩૩.</b>	સીચ્યા=ગોઠના	ધડે=ગાગરથી નાનુ
રેતી=પથરનો કાણે ભુકો	છંટાડો=છંટ પાડવા	વાસણુ દોરીઓ
જુકો=ઝીણી રમ	તથા પડવાની જગા	ગાગર=વડાથી મોટુ
મરોડી=માટી	કંકણુ=સખન	વાસણુ
ડહોળુ=માટીવાળુ	પછાડવાથી=અફળવાથી	કોડી=અનાજ ભરી મૂ
નીતરુ=મેલ વગરનુ,	ચીકણી=ચિકાશવાળી	કવાની બરણી
ચોકણુ	( ચિકાશ તણુ જાતની	કોડીઅ=દીના કરવાના
ધારવાળા=અણીવાળા	હોય છે (૧) હાથે ચો	માટીના ચલાણા
તાણી=ખેચી, ધસડી	ટે એવી (૨) ડાઘા	કરતો=ચોગરનમ, બધી
ખરે છે=છુટી પડે છે	પડે એવી (૩) તાણતા	તરફ
તળીએ=નંચે	તૂટે નહિ એવી )	<b>પાઠ ૩૪.</b>
રસ્તો=માર્ગ, વટ	કાણુ=માકા	ધતુએ=મર્ન જ પક્ષ-
ચૂસી=શેષી	કણક=કેળબેવો ઘઉંનો	થોં ( ધાતુમા ચાર
<b>પાઠ ૩૬.</b>	લોટ	ગુણો ખાસ છે. (૧)
લટ્ટી=મોટા ચુલો	વાટ=આકાર	ધતુના કણો અળંગતા

હોય છે (૨) ધાતુઓ	એરણુ=સોની, લુહાર	કીમતી ધાતુ
જ્યારે હોય છે, (૩)	વગેરે જે પર મૂકી	પિત્તજ=જસત અને તા
અમીનપર પડતા ધાતુ	ટીપે છે તે	આની મેળવણીની
નો અવાજ થાય છે	હથોડો=ધાતુઓ ટીપ-	અનેલી પીળા રંગની
(૪) ગરમી વધી શકે છે	વાનુ લોહાતુ ઓગ્ગર,	ધાતુ
લુહાર=લોહાનો ધાતુ	મોટી હથોડી	તાણુ=ત્રાલ રંગની ધાતુ
અનાવનાર	ટીપો=વડયો	કલાધ=ધોળારંગની ધાતુ
ધમણુ=દેવતા સળગાવ	જતરડો=તાર જે થવાનું	( એ રૂપા કરતા નરમ
વાનો સચો	હયિયાર	હોય છે
સળીઓ=ગળીઓ	મોનુ=પીળા રંગની	સીસુ=ધોળા મેલા રંગની
ખૂખ=ધણી	કીમતી ધાતુ	ધાતુ
લાલચોળ=ધણીજ ગરમ	રૂપુ=ધોળા રંગની	

સોનુ, રૂપુ તાણુ, લોહુ, સીમુ, જસત, કલાધ, અને પિત્તજ એ ધાતુઓનું ઓળખાણ કરાવવું અને તેનો તરાવત સમજાવવો

પાઠ ૩૬.	અધેલો=અડધો પેસો,	પાવલી=ચાર આનાની
નાણુ=ચલણી સિકકો	દોઢપાઠ, દોઢપાછની	કિ મતનો રૂપાનો કે
શૈઠ=શ્વાહુકાર	કિ મતનો તાપ્પાનો	નીકલનો સિકકો
૧સો=ચણુ પાછની કિ-	સિકકો	ખેઆની=ખે આનાની
મતનો તાપ્પાનો સિકકો	રૂપીઓ=સોળ આનાની	કિ મતનો રૂપાનો કે
સવાડો, દોઢીલું	કિ મતનો રૂપાનો સિકકો	નીકલનો સિકકો
દણુ=ખે સવાડાની રૂકિ-	અડધો=આઠ આનાની	મહોર=૫૬૨ રૂપીઆની
મતનો તાપ્પાનો સિકકો	કિ મતનો રૂપાનો કે	કિ મતનો સોનનો
એ સવાડા, અઢીકા	નીકલનો સિકકો-	સિકકો, ગણી

આની=ચાર સવાકાની	૧૫ રૂપીઆ=એક ગેણી,	૧૬ આની=૧૩પીઓ
કિ મતનો નીકલનો	મહોર	૩૨ ઢબુ=૧૩પીઓ
સિકકો	૨ અડધા=૨ રૂપીઓ	૬૪ સવાકા=૧૩પીઓ
વટાવ્યા=છુટા પૈસા	૪ પાવલી=૧ રૂપીઓ	૧૨૮ દોઢ પાધ=૧૩પીઓ
લીધા	૮ખેઆની=૧ રૂપીઓ	૧૯૨ પાધ=૧૩પીઓ

સુચના—નાણાની ધાત ધોરણ પહેલાના “ મુખગણિત શિક્ષક ” મા જુઓ

ટીપ—પૈસાને કાઠિઆવાડમાં કાવડીઉ, ગુજરાતમાં જ ધ, સુરતમાં સવાકા, અને મુખધમાં દોઢીઉ કહે છે

પાઠ ૩૭.	નાકુ=કાણુ	વાડી=ફૂલફળવાળી જગો,
કુહાડી=લાકડા ફાડવાનું	અણી=તીણો ભાગ	નાનો ખાગ
લોહાનું ઝોળર	ચળકાટ=ઝળકાટ	માળી=ફૂલ વેચનાર,
સોમ=લુગડા શીવવાનું	મોટાધ=વડાધ	છોડ ઉછેરનાર
લોહાનું ઝોળર	કાદાળી=જમીનખોદવાનું	ફૂલઝાડ=ફૂલ થાય તેવા
લક્કડફોડા=લાકડ ફાડ	લોહાનું ઝોળર	છોડ અથવા ઝાડ
નાર	વઢી=વઢી	કપારા=આસપાસ પાળ
તકરા=રકઝક વઢવાડ	દોકરી=છોકરી	કરેલી હોય એવી જગ્યા
ધાર=અણીદાર કોર	પે ૧ થયા=તીકળ્યા	ચોરસ=ચાર ખુણાવાળો
ચીર=ફાડ	સાર=આ દુનિયામાં	આકાર
મુદર=કુહાડીના માથા	ખવી વસ્તુઓ ઉપયોગી	મલગોટા=એક જાતનું
પરનો ભાગ, કુહાડીનો	છે, માટે કોઈએ ખડ ધ	લાલ પીળા રમતું ફૂલ
ઉપલો ભાગ	મારવી નહિ	ફળે છે=ફળ આપે છે.
તોલે=ખરાબર	પાઠ ૩૮.	દાડમ=દાડમડીનું ફળ

જમરખી=જમરખનુ	પાડતો	લાગ જે પર નળીઆ
ઝાડ	નીક=પાણીજવાનો રસ્તો	હોય તે
પક્ષી=પ ખી, પાખવાળા	લીલાછમ=ધણુજ લીલા	વીટળાઇ=લપેટાઇ
જનવર	પાઠ ૩૯.	આરીઆના=કુમળા
ડાળી=ધડાથી નીકળેલો	છોડવા=નાના છોડ	ચીલડાના
ફાટો	ઉખેડી=મૂળમાથી ખેચી	દોરડી=દોરી
લાખી ગોળ=લ બગોળ	મુળાઉ=મૂળ	અ તગે=છેટે
મધપુડો=મધમાખીને	દાડી=ડાળી	ગાશ=ગાઠ
રહેવાનુ ધર	કળી=ખીટ્યા વમરનુ ફૂન	પાઠ ૪૨.
મધમાખી=મધ બના	જીવતા=જીવવાળા	કેરી=આખાનુ ફળ
વનારી માખી	પથરાઇ=ફેંટાઇ	આમો=કેરીનુ ઝાડ
મધ=મધમાખીએ ફૂલ	વેના=ભોયપર પથરાતા	મોર=આખા આમલીના
માથી મિઠાશવાળો	છોડ	ઝીણા ફૂલ
પ્રસાદી ચૂસેલો પ્રદાય	પાઠ ૪૦.	ભાર=ખોજ, વજન
કોસ=કુચામાથી પાણી	આળો=કેરીનુ ઝાડ	નીચી નમતી=લચી જતી
ઝાઢવાનો ચામડાનો	ફૂટેલા=નીકળેલા	ગોટલો=આખાનુ ખી
કોથળો	ટટાર=સીધા	ગોટલી=આમાના ખીનુ
આબ્યો રામ=કોસ ઉપર	છાલ=ઝાડની ચામડી	ઢાકણુ
આબ્યો	મેજ=ટેબલ	ધોળજે=દાખી દાખીને
થાળુ=કુવાના મથાળા	પાઠ ૪૧.	પોચી કરજે
પર પાણી લરવાને	મલકી=મલકાનો વેલો	ભગવાને=પરમેશ્વરે
ઢાળ પડતુ બાધેનુ તે	વળગી=માઝી	જનત=સ ભાળ
લલકારતો=લહેકારી ખૂબ	છાપર=ધરના ઉપરનો	ઢીલો=પોચો

દીડુ=ડીસુ

પાઠ ૪૩.

ધામે=હળવે

હાડિ=ચાલે

ભાસતો=ભો ભો કરતો

સામી થાય છે=લડવાને

તેવાર થાય છે

અમળાધને=વળખાધને,

થરડાધને

જડખા=ડાચા

વ ગ્રેળવુ=ખાધેવુ પાછુ

મોંમા લાવી ચાલવુ

નિરાતે=ધુતે, નગિ તે

ઉપાડે=ઉચકે

ખરી=ગાય, ભે અનગેરેના

પ્રગના તળીઆનુ

હાડકુ

ફાટ=ચીરે

ખાડ=ખામોચીઆ

જોરાવર=જખરી

જગડાઉ=જ ગલી, જ ગ

લમા રહેનારા

ધુરી પડે=હ ફાવે,

અર આવે

પાઠ ૪૪.

લાગ=દાવ, વખત

ટોળામાથી=જથામાથી

છટકી=નાસી

કુ ગગ=નાના ટેકરા

ચારો=લીલુ ધાસ

માડી=ગોડવી, મૂકી

ઠરતા=થોમતા

ફૂટકો=છલ ગ ફાળ,

ફેકડો

ચ તુ પાટ=મરાબદ ચ તુ

ભરવાડા=વેટા, બકરા

ચરાવનાર

ફેર=ફરક, તફાવત

મજબુત=જોગવર

આછા=થોડા

ઊન=વેટાના વાળ

પાઠ ૪૫.

મીડુ=મિઠાશવાળુ

ગુણુ=ફાયદો

ઠકુ=ટાકુ

ઉતુ=ગરમ

બગડી જાય=ફાટી જાય

ચોકખુ=મેલ વગરનું,

માજેલુ

આચળ=ચાન

મેલ=કચરો

દાણો=અડદ, ગુવાર વગેરે

જણસો=વસ્તુઓ, ચીજો

છાશ=દહીમા પાણી

નાખી વલોવવાથી અને

છે તે

તાવીને=ગરમ કરીને

શીખડ=દહીમા ખાડ

નાખી છણવાથી અને

છે તે

લોચો=લચકા

મ વે=દૂધને આળી આ-

ળીને લોચા જેવું કરેલું

તે

પેડા=માવામાં છુર

નાખી ગોળી બનાવે

લી તે

તર=મલાઈ

દૂધપાક=દૂધને ઉકાળી

ખાડ ચોખા નાખી

અનાવેલો પાક  
માસુદી=માવે થતા  
પહેલાં ભુર નાખી  
અનાવેલો પદાર્થ  
પાઠ ૪૬.  
પ્રાણી=જેને જીવ છે અને  
જે અહીંથી તહીં હરી  
ફરી શકે છે તે  
છેલ્લી=છેલ્તની  
ઝાઘીઓ=કુતરાનું નામ છે  
સભા=મંળી, ટેળી  
ઉપરી=મોટો, વડો  
ઠરાવ્યો=નક્કી કર્યો  
દીપુ=કુતરાનું નામ છે  
આલાક=હોશિયાર, ચચળ  
કારકુન=લખનાનું કામ  
કરનાર  
ગુપચુપ=મુગા  
અ તે=આખરે, છેવટે  
ગધ=વાસ  
શિઆળ=ફાડી ખાનાર  
કુતરા જેવું જનાવર  
રીઝે=ખરા થાય

માસ=ગોસ  
અણીવાળા=તીણા  
દાઢ=એવડા દાંત  
કરકરા=મરજીટ  
ફૂટો=મહાર નીકળતો  
ધણી=માલીક  
જે=જય, ફતેહ  
પાઠ ૪૭.  
ચાચ પક્ષીનું મો  
સમડી=એક જાતનું પક્ષી  
કબુતર=એક જાતનું પક્ષી  
કીડા=પેટે ચાલનાર  
જીવડા  
જીવડા=જીવ, નાના જીવ  
માળા=પક્ષીના ધર  
અતક=સફેદ રંગનું પ્રાણી  
તથા જમીન પર રહેનાર  
પક્ષી  
જળકુકડી=પાણીમાં  
રહેનાર કુકડી  
પાઠ ૪૮.  
પાજર=પીંજર  
ભૂખ્યો=ખાધા વિનાનો  
તરબુચ=એક જાતનું ફળ  
કકડો=ટુકડો

કા કા=કાગડાનું બોલવું  
જીવજીવુ=નાના જીવડાં  
કોડેલુ=કોણી મએલુ  
સડેનુ=સળી મએલુ  
જીવડા પડેનુ  
લાલ=રાતી  
છેડેથી=નાકેથી  
ભાવ્યુ=પસદ પડ્યું  
કુદતો=કુદકા મારનો  
ચોક=વરતી નયમાની  
છોમધ ખુલ્લી જગ્યા  
પાઠ ૪૯.  
રકાખી=તાસક  
હલાવ્યુ=એક રસ કર્યું  
વાહ=શાખાશ  
નારગી રગ=નારગીન  
જેવો રગ  
સરખે ભાગે=મરાબર  
પાઠ ૫૦.  
પારાણુ=લાકડાના ચોક  
હાનુ મોડીઉં  
ઝાળી=ચાર છેડા ખાધી



લઈ વચમાથી ઝુલતો	હીર=રેશમ	ચીતરેલ=ચીતરેલી
રાખેલો લુગડાનો કકડો	ઝુલાવવા=હલાવવા	પહાવુ=શીખવુ, ભણાવુ
ખાસુ=આબુ	હાલરડુ=આળકને ઉંધા	ભોરલો=ભોર
ખાખરા=ઝોળીએ ભેરન-	ડવાનુ ઘીત, હાલો	મઢાવુ=જડાવુ
વાની લાકડીઓ	ધુમણુ=પારણા કે	મખમલ=એક જાતનું
દોયણુ=ઝોળી આધવાની	ઘોડીઆમા સુવાડીને	સુવાળુ કપડુ
દોરી	ગાતા ગાતા દોરી	તળાઈ=ગાદલુ, ગરેલો
અપડી=ખ ખેરી	ખે ચી હીચકા નાખવા	તાણુ=નવો
મોલ=ઘોડીઆની વચ	તે	ચિનાઈ=ચીન દેશમાં
માનો આડો થાભલો	ગીતે ધુમણુ ધાનુ=હા	ખનેલી
ભેરવ=નળગાડ	લરડા ગાઈ હીચકા	સેજે=પથારીએ
ભમરી=લાકડાની પુદ્દી,	નાખુ	મિજાવુ=પાચર
ચકરડી	ર ગીત=ર ગીતો	હીચોળુ=હીંચકા નાખુ
ખાયા=પગ	પોઢો=સૂઓ	ધેરા ધેરા=મધુરા મધુરા
ચોચી=સુવાળી, નરમ	હેતે=નહાલથી	લાડકડા=લાડકા, વહાલા
ખુએ નહિ એવી	ઝુલાવુ=હીચકા નાખુ	
મોદડી=નાનુ ગોદડુ	પધારવુ=ખેસાડુ	

**સમજાવતી**—હાલરડુ વહાલુ લાગે છે હો મારા લાઇને (છોક-  
ચને) હાલરડુ વહાલુ લાગે છે, તેથી હુ ગીત ગાતા ગાતા દોરી  
ખે ચીને હીંચકા નાખુ હે રસીલા તમે રગેલા પારણામા સૂઈ જાઓ,  
તો હુ તમને ધણા હેતથી હીચકા નાખુ લાઇને પારણે ભમરીઓ  
જડાવુ, અને પુતળીઓ ખેસાડુ લાઇને હાલરડુ વહાલુ લાગે છે. (૧)  
ખારણે ચીતરેલી ચાચની ચકલી, અને ભણતો હોય એવી રીતે પોપટ

બેસાકુ, ભાઇ તારે સારી રીતે રમવા માટે મોરને સોનાથી જડવું, ભાઇને હાલરકુ વહાલુ લાગે છે (૨) પારણામા મખમલ અને મશરૂની નવી તળાઇઓ પથરાવુ અને તેના ઉપર ચપાના ફૂલની તરેહવાળી ચિનાઇ ચાદર પાથર, ભાઇને હાલરકુ વહાલુ લાગે છે (૩) મારા વહાના ભાઇ, હુ પારણે રેશમી દોરી બાધી તને હીંચકા નાખુ અને તને જોઇ આવે એવાં મીઠા ગીત ગાઉં, હે લાડકડા ભાઇ તમે જોંઘીને જાંઘો ત્યારે તમારા ગજવામા ખાવાનુ ધાલીશ (મતલબકે જોંઘીને જાંઘા પછી તને ખાવાનુ આપીશ)ભાઇને હાલરકુ વહાલુ લાગે છે (૪).

## ફૂલ માટે સૂચના.

- ૧ છોકરાઓને ઉચાઇના પ્રમાણમા, સીધી હારમા, એકેક હાથને છોટે, બે પગ વચ્ચે ૪૫ અંશનો ખુણો રહે, એવી રીતે ઉભા રાખવા, પછી નબર આપવા
- ૨ નબર બોલતી વખત દરેક છોકરો પોતાની નીચેના છોકરા તરફ મો કરી નબર બોલે
- ૩ શિક્ષકની સામે ઉભેલી હારના છોકરાઓએ પોતાના જમણા હાથ તરફથી એટલે શિક્ષકના ડામા હાથ તરફથી નબર બોલવાની શરૂઆત કરવી
- ૪ આગળ કે પાછળ ખસવામા પ્રથમ ડાબો પગ ઉપાડવો.
- ૫ એક હારની બે હાર કરવાની રીત નીચે પ્રમાણે
  - ૧ છોકરાઓને એક, બે, એક, બે, એ પ્રમાણે નબર આપવા.
  ૨. બેકી નબર એક ડમલુ આગળ

૩ એકી નબર એક ડગલુ જમણી તરફ આ મુજબ હુકમ કરવો.

૬ એક હારની ત્રણ હાર કરવાની રીત નીચે પ્રમાણે  
૧-છોકરાઓને એક, બે, ત્રણ, એક બે, ત્રણ, એ પ્રમાણે  
નબર આપવા

૨-એક નબરવાળા એક ડગલુ આગળ

૩-ત્રણ નબરવાળા એક ડગલુ પાછળ

૪-એક નબરવાળા એક ડગલુ ડાબી તરફ

૫-ત્રણ નબરવાળા એક ડગલુ જમણી તરફ

૭ ડમ્બેલ્સ, કડા, બારબેલ્સ વગેરે વહેચવાની રીત નીચે મુજબ

૧ દરેક હારના છેડા નબર પાસે ડમ્બેલ્સ મૂકવા પછી છેડા  
નબરે બે ડમ્બેલ્સ બે હાથમા લઈ પોતાની ઉપરના છોકરાને  
આપવા એ પ્રમાણે દરેક છોકરા પાસે બમ્બે ડમ્બેલ્સ થશે

૨ ડમ્બેલ્સ બોય પર સામા મીધી હારમા ઉભા મુકાવવા  
ડમ્બેલ્સ વચ્ચે એક વેતનુ અતર રખાવવું

૩ ડમ્બેલ્સ મુઠ્ઠીમાં જોરથી ડાબીને પકડાવવા

૪ રમતો અગિયાર મુઠ્ઠી કરાની બારે ડમ્બેલ્સ પહેલા મુકેલા  
હતા તે પ્રમાણે મુકાની દેવડાવવા

૫ એકની કૃતિ પ્રમાણે ૩, ૫, ૭, ૯, ૧૧ની કૃતિ કગવવી

૬ બેની કૃતિ પ્રમાણે ૪, ૬, ૮, ૧૦ની કૃતિ કરાવવી

૭ રમતો પહેલ વહેવી શિક્ષકે જાન કરી બતાવવી

૮ સારો મહાવરો થયા પછી છોકરાઓને પોતાની મેજ બોલીને  
કરવા કહેવું

૯ એક રમત બરાબર સફાઈથી ને સાથે કરતા આવડયા

સિવાય બીજી રમત શીખવવી નહિ

- ૧૦ દરેક રમત કરાવતા પહેલાં “તૈયાર” અને “ચલો” એવા હુકમ આપવા
- ૧૧ ‘તૈયાર’ કહેતાની સાથે છોકરાઓએ ડમ્પેટ્સ લેવને તૈયાર થઈ રહેવું
- ૧૨ “ચલો” ના હુકમની સાથે ડમ્પેટ્સ લઈ, હાથ સીધા લટકતા રાખી ઊભા રહેવું

ડમ્પેટ્સની રીલ.

હેતુ-છાતી તથા હાલના સ્નાયુ ખીલવવાનો.

- રમત ૧ લી-(૧) બેઉ હાથ ઉંચા (૨) બેઉ હાથ નીચા
- રમત ૨ જી-(૧) જમણા હાથ ઉંચા, ડાબા હાથ લટકતોજ રહેવા દેવા (૨) એકથી ઉલટું
- રમત ૩ જી-(૧) બેઉ હાથ ઉંચા (૨) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ)
- રમત ૪ થી-(૧) બેઉ હાથ સામા (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) (૨) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ)
- રમત ૫ મી-(૧) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) (૨) બેઉ હાથ કેણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાવવી
- રમત ૬ ઠી-(૧) બેઉ હાથ સામા (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) (૨) બેઉ હાથ કેણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાવવી
- રમત ૭ મી-(બે પગ વચ્ચે એક પુટલું અંતર રખાવવું) (૧) બેઉ

હાથ જમણી તરફ તીરકસ લખાવવા (ડમ્બેલ્સ ઉભા રહે એવી રીતે) આ વખતે ડાબા પગની એડી ઉંચી કરવી (૨) એકથી ઉલટું

રમત ૮ મી-(૧) જમણો હાથ જમણી તરફ તીરકસ લખાવવા અને ડાબા હાથની મુઠી છાતી આગળ (જમણો હાથ ને ડાબો હાથ તીરકસ લીટીમાં રહે તે પ્રમાણે) (૨) એકથી ઉલટું -

રમત ૯ મી-(પગ પહેલા હતા તેમ) (૧) જમણો હાથ સામે ડમ્બેલ્સ ઉભો રાખવો ડાબો હાથ પીઠગમ પાછળ ખેંચવો (૨) એકથી ઉલટું

રમત ૧૦ મી-(૧) બેઉ હાથ સામા (ડમ્બેલ્સ ઉભા રાખવા) (૨) બેઉ હાથ પાછળ પીઠગમ ખેંચવા, (મુઠીઓ છાતીના પાસાને અડકેલી રહે એવી રીતે રાખવી)

## પાઠવાર અથવા શબ્દો તથા જોડાક્ષર.

કિવાળી	કીંચેશુ પે	ફૂટે	રવિવાર	રહો!
અક્ષર	સાથીઆ	ત્રીજો	શુક્રવાર	પાટીઉ
ગિઠયા	હુગડા	શુક્રવાર	મુસલમાન	ફૂલઝાડ
નિશાળ	હાફઆનું	છેલ્લો	શનિવાર	લે ૬
અધળા	ફટાકડા	વિષે	અડવાડીઉ	બેડક

સીસી	અગરખી	આખ્યા	ખાલાવ્યો	ધીરૂ
ચિત્રો	લેધી	અડાડયો	ઉતર્યા	છત્યો
ટાંગેલા,	મુરવાલ	દશમુ	માદી	સઢવાળી
લખોટાનુ	ફળીઆના	બેસશે	પીરસ્યા	કાચળી
કબાટ	ધાધરી	કસાર	ખખે	પરીક્ષા
કુતરો	ઓઢણી	કઢી	આશોપાલવ	દેડકા
દાડમ	ચોકખાઇ	વહુ	શભુભાઇ	દહાડો
માટીના	ચોકખા	ભત્રીજો	વિના	ધડાધડ
અહીં	ધૂળમાં	કહેવાઉ	પૌઆ	પ્રાણીઓ
નિશાળીઆ	ડીલ	મસિઆઇ	વધારેલા	ડુંખ
શિખામણ	ગદી	દૂધભાઇ	લીંબુ	નુકસાન
કંધર	નહિ	સાસુ	નારગી	પ્રાણી
જ્ઞાન	ફેલા	સવે	લાડુ	ખીજ્યા
નિત્ય	ધોવડાવ્યા	ફૂખડા	શેરડી	માધુ
હાતણ	ખદવાડ	બૂલી	બેસીયું	છુદાય
નાદા	કવિતા	ખૂશ	શેતર છ	ધૂંદે
કહ્યું	દીલમાં	જિંદગીવાને	પાથરજું	ડુંખ
જુકું	વરસગાઠ	ઓસડ	પાઠડા	ઢાર
શિક્ષા	ભાવ્યો	ત્યા	વાડકો	કહ્યું
ટાપી	કયો	ખોદ્યો	અટણી	ઉપરાત
ધોતલી	કમારે	પ્રમાણે	તૈયાર	નક્કી

છટ્ટો	ખેડુત	ચ દ્ર	ખિલાડી	માચી
છૂટયો	છેતયાં	વીસર	ઉદરીઉ	ઉડું
મૂકયુ	નુકસાન	પ્રભુ	હ મેશા	સૂઝી
તૈયાર	બુઠાણુ	અગણિત	કાઠા	મટાડી
સમજ્યો	બુઠો	ઉભાસને	કુફાડા	છુપાઈને
હોશિયાર	શિખાળ	અન્ન	ઉરાડી	કૂજનુ
છૂટશે	દેડકા	દૂધ	ઉદર	ધીરજ
મૂક હુ	બુકિત	ઢહીં	ધૂદી	સો
થાખાથ	સાભળતા	કૂલ	ઠેકાણે	પટ્ટેલ
અપુ	ખાધ્યુ	સ્વપ્નુ	ચટકા	ઢહાડો
ગમ્યો	અહીંથી	ચિકાર	લીધો	આથમતા
આણ્યો	સ્તમા	અચ્યુ	લુલા	વઢાઈ
પૂછયું	હુ ખ	દોડાવી	આધળા	મદદ
દેસાઈ	અન્ન	માડયુ	તીર્થ	સાદ
લલલું	ભૂખ્યો	દીધુ	મનસુખો	અચ્ચીઓ
વખાણ્યો	ભિખારી	પુરુષને	પિના	અચ્ચાર
ઊઠ્યો	પૂછયુ	પરમેશ્વર	હેતથી	ગાડું
મશ્કરી	પૈસા	ઉદરીડી	સંતાપ	ભયો
પસ્તાય	આપ્યા	ભડારીઉ	આશિષ	પહોંચા
અચ્ચા	ધંધરનુ	દોટલી	પ્રભુએ	ઉતયાં
ખૂમો	વિદ્યા	લાડુ	ચતુરાઈ	કાલંચો

પટલાણી	કેથળાઓ	ખિચારા	પિત્તળ	ફાટ ફાટ
ઢમલા	અ દ્રમા	પછડાતા	હથેડા	ચળકાટ
ખૂચ	લામુધી	ઘેઝરીઓ	ટીપ્પો	કેઢાળો
હોસીલી	અજવાળું	દેડકે	જતરડામા	ચાલળતી
ઉમગે	પાનળો	ઢેકુ	ટિપાય	વઢી
વાઢળીઓ	અ ધારી	પતથર	ઓળખાવ્યા	હુ ખ
વાકુ	ઝગઝગે	ખ્યાલુ	ઓછાવત્તા	કચારા
ફાતરડું	ત્રીભે	નીતયું	ધાતુઓ	ત્રિકોણ
કુંઢા	ખેસાડયા	રક્તા	સીસુ	મલગોટા
ઢમઢો	લાગ્યાં	મટોડી	જસત	ઢાડમ
હેયે	ઢકાઇ	ડહોળુ	નાથુ	કાણાવાળું
લલણી	મોઢા	ચૂસે	કાઢયા	લટકતુ
અવં	લોચમા	ભટ્ટી	ઢમલી	મધપુડા
વાળુ	હમણા	સીચ્યા	પેસા	લીલાછમ
ધંધરનુ	તળાવ	ચપ્પુ	ઢળુ	વચ્ચે
તૈયાર	થોકયા	નાખ્યુ	ફીપીઓ	મુળીઉ
છુટું	રઢ્યા	ઢહાડો	કેથળીમા	ઢાડીઓ
પિલ્લાય	ચોકખી	ઇટવાડો	વટાવ્યા	ઢાળીઓ
ટોપલામા	રેલમરેલા	ખોઢતાં	પઢર	પાઢડા
ઉપણીએ	ખોઢતુ	ભટ્ટામાં	કુઢાડી	સમજાશે
કુંસાં	ઢાઢવ	મૂકયો	લલ્લડફેડા	ઉખેડી



હ ઠાં	ગોટલો	મજબુત	ફૂટો	શીખબું
મૂળમાથી	જતન	ઠ ડું	ધણી	ખાલા
ફૂટેલાં	ચૂસી	દોહા	પ ખી	લોટામા
ટટાર	લે સ	વાસણ	ડીલે	હલાબું
ખુસ્તી	હીંડે	ચોકખુ	પુછડીએ	હળદર
લીલુ છમ	શીગડા	જણસો	ઇડામાંથી	ભાખુડો
તુરીઆ	ભાથું	હહીં	ખચ્યા	ગોહડીએ
ચઢયા	તૂટી	શિખ ઠ	ભેડાએલા	હાલરડુ
પથરાઈ	નિરાતે	દૂધપાક	જળકુકડી	રસીલા
વીટળાઈ	જડખુ	ખામુદી	પોપટ	પઢાવું
છખેડયે	વગડાઉ	ચરમા	પાજરૂ	મશરૂની
મતાબ્યે	પથર	પ્રાણી	લુચ્યા	ચિનાઈ
ટુકાં	છટકી	છેલ્લી	કયો	ફૂલડા
દોરડી	ફૂંડુ	પસ દ	જીવજ તુ	ખિછાવુ
દોરડા	ગબડચુ	હાઠ	સળેલુ	હિ ચોળુ
જાંઘમા	ચ-તુ પાટ	જડખા	આણ્યા	જી ધીને
કચું	મોડુ	જીંઘના	પડીકા	ઘાલીચ



## મેહર્ષ. સી. ડી શાહ એન્ડ કો. કૃત અર્થની નોટોમાં શું શું છે ?

સાતમીના અર્થ ૧૦ આના-જેની અદર શબ્દાર્થ ઓત્પત્તિ પ્રમાણે અને ૩૬ બને રીતે, શાસ્ત્રીય પદ્ધતિથી ઓત્પત્તિ, કવિતાનું વિવરણ-સ્પુટીકરણ, લકતોની ઓળખાણ છઠ્ઠીના અર્થ ૯ આના-જેની અદર શબ્દાર્થ ઓત્પત્તિ પ્રમાણે અને ૩૬, કવિતાનો અન્વય, સમજૂતી, ઓત્પત્તિ, પાઠના સવાલ, પાઠનો સાર પાંચમીના અર્થ ૮ આના-જેની અદર અર્થ, કવિતાની સમજૂતી, ઓત્પત્તિ, પાઠના સવાલ પાઠનો સાર, અધરા શબ્દો જોડાક્ષરો હિ દના રાજકીય ભાગ, અપૂર્ણાકના નિયમો ચોથીના અર્થ ૭ આના-જેની અદર અર્થ, કવિતાની સમજૂતી, પાઠના સવાલ, પાઠનો સાર, અધરા શબ્દો, જોડાક્ષર, ડ્રિલ, મુમઘ ઇલાકાની ભૂતળ રચના ત્રીજીના અર્થ ૫ આના-જેમાં અર્થ, કવિતાની સમજૂતી, પાઠના સવાલ, પાઠનો સાર, ભૂગોળના સવાલ, અધરા શબ્દો, જોડાક્ષરો, ડ્રિલ બીજીના અર્થ ૪ આના જેની અદર અર્થ, કવિતાની સમજૂતી, પાઠનો સાર, ભૂગોળ, ડમ્પેલસની ડ્રિલ પહેલીના અર્થ ૨ આના-જેની અદર અર્થ, કવિતાની સમજૂતી, પાઠનો સાર, અધરા શબ્દો, જોડાક્ષરો, ડમ્પેલસની ડ્રિલ બાળવર્ગની નોટ-જેની અદર મૂળાક્ષર શિક્ષણ, મૂળાક્ષર લખવાનો ક્રમ, કાના માત્રા વગરના શબ્દો, બારાખડી, આક, અર્થ, ગીત, કવિતાની સમજૂતી, આકનો ઉપયોગ, સરવાળા બાદબાકીના કોઠા; ડ્રિલ ગીત સાથે તથા સાદી, દડાની રમન, એકથી પાંચ સુધી ઉમેરવા બાદ કરવા વગેરે

છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

‘શુભમણિત શિક્ષક’ વગેરેના કર્તા

શાહપોર-સુરત.

# છગનલાલ મોતીરામ શાહ કૃત પુસ્તકો.

“ડિક્ટેશન શિક્ષક”માં શુ શું છે ???

૧] પાઠ્યાર અવર શબ્દો. ૨] જોડણીના એકજ સરખા નિયમવાળા શબ્દો. ૩] કઠિન મળતા શબ્દોની તારવણી.

૪] જોડાક્ષર. ૫] મળતા જોડાક્ષર. ૬] પરીક્ષાના

ડિક્ટેશનમાં આવનાર શબ્દો.

“ડિક્ટેશન શિક્ષક”

બાળપોથીના	૦-૨-૦	ત્રીજીના	૦-૩-૦
પહેલીના	૦-૨-૬	ચોથીના	૦-૪-૦
બીજીના	૦-૩-૦	પાંચમીના	૦-૪-૦

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૧લા નો ૦-૩-૦

ત્રિવેદિ વાચનમાળા પુસ્તક ૧લા નો ૦-૩-૦

“મુખગણિત શિક્ષક”

બાળવર્ગના	૦-૧-૬	ત્રીજા ધોરણના	૦-૨-૬
પહેલા ધોરણના	૦-૧-૮	ચોથા ધોરણના	૦-૪-૦
બીજા ધોરણના	૦-૨-૦	પાંચમા ધોરણના	૦-૪-૦

“પ્રશ્નોત્તરમાળા”

ગુજરાતની સા. ભૂગોળની ૦-૩-૦ | મુખ્ય ૪ ભૂગોળની ૦-૪-૬

હિંદુસ્તાનની સામાન્ય ભૂગોળની ૦-૪-૦

■ મુદ્રણ કૃત નવી ‘પહેલીના અર્થ’ બે આના. ■

બીજા ધોરણ મટે ‘અકગણિતના મનોચત્ર’ પાંચ આના.

મુરત શહેરના “ભૂગોળ શિક્ષક” ૦-૩-૦

મુરત જિલ્લાના ૦-૩-૦

છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

“મુખગણિત શિક્ષક” વગેરેના કર્તા

શાહપોર-મુરત.

મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. કૃત

ત્રિવેદિવાચનમાળાના અર્થો.

પુસ્તક ૧જાના	૦-૪-૦	પુસ્તક ૫માના	૦-૮-૦
પુસ્તક ૨જાના	૦-૫-૦	પુસ્તક ૬ઠ્ઠાના	૦-૮-૦
પુસ્તક ૩જાના	૦-૬-૦	પુસ્તક ૭માના	૦ ૧૦-૦
પુસ્તક ૪થાના	૦-૭-૦		

વર્નાક્યુલર ટેકસ્ટ બુકોના અર્થો

પહેલીના અર્થ	૦-૨-૬	છઠ્ઠીના અર્થ	૦-૮-૦
બીજાના	૦-૪-૦	સાતમીના	૦-૧૦-૦
ત્રીજાના	૦-૫-૦	કન્યા ૧લીના	૦-૪-૦
ચોથીના	૦-૭-૬	કન્યા ૨જાના	૦-૫-૦
પાંચમીના	૦-૮-૦	કન્યા ૩જાના	૦-૭-૦

“ ડિક્ટેશન શિક્ષક ”

બાળપોથીના	૦-૨-૦	ત્રીજાના	૦-૩-૦
પહેલીના	૦-૨-૬	ચોથીના	૦-૪-૦
બીજાના	૦-૩-૦	પાંચમીના	૦-૪-૦

દરેક ધોરણના “સુખગણિત શિક્ષક” તૈયાર છે

ગુજરાતની સા. બુગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૩ આના  
મુખ્ય ઇલાકાની બુગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ આના  
બીજા ધોરણ માટે અકગણિતનાં મનોચત્રન પાચ આના

છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

“સુખગણિત શિક્ષક” વગેરેના કલો, શાહપોર-મુરત

